

ЖИВ, ЛЮБИВ І НЕ НАБРАВСЯ СКВЕРНИ, НЕНАВИСТІ, ПРОКЛЬОНУ, КАЯТТЯ...

(сценарій літературного вечора, присвяченого пам'яті Василя Стуса)

Підготували О. Михайлюк та О. Левицька –
бібліотекарі відділу обслуговування
Городенківської ЦРБ

Оформлення сцени:

В центрі – мультимедійний екран, на якому світлина В. Стуса в обрамленні тернового вінка і палаючих язиків полум'я. Під фотопортретом дати 1938-1985рр. і слова поета:
«...Тобі не буде опочину.

Об обрій погляд свій оббий –

І видивиш свою країну

В тяжкій країні багряній»

Ліворуч сцени оформлена книжкова виставка «За мною стояла Україна, мій пригноблений народ», на якій представлені видання про життєвий та творчий шлях В. Стуса.

Вечір пам'яті починається фонограмою пісні «Ні на що не нарікай з печалю» на слова В. Стуса.

На сцену виходять ведучі в класичному вбранні

Ведучий: Доброго дня всім присутнім у цьому залі. Сьогодні ми складаємо данину великому українському поетові і патріотові рідної землі Василю Стусу та вшановуємо його творчість і сподвижницьку діяльність у боротьбі з тоталітарним режимом.

Ведуча: Василь Стус – легендарна постать, якій вдалося реалізувати свій таланти за таку коротку мить життя. Великий поет, поет від Бога з непересічним, рідкісним талантом і культурою.

Ведучий: Філософ, який творив свій світ. Громадянин найбільших чеснот, який не остерігався говорити правду. Стус – поет, Стус – політв'язень, Стус – громадянин, патріот – це один тугий вузол.

Читець: *Вірш «Господи, гніву пречистого...»*

На екрані демонструються мультимедійні матеріали-слайди, фотографії, які ілюструють життєвий шлях В. Стуса.

Ведуча: Життя В. Стуса – це дорога через терни до зірок. Сьогодні ми уявно пройдемося її етапами, доторкнемося серцем до великої людської трагедії і водночас високої вірності вибраному ідеалові.

Ведучий: Народження Василя Стуса збігається із датою народження Христа – 6 січня 1938 р. І це є не випадковим. Адже доля готувала йому страсну путь на Голгофу кривавого двадцятого століття.

Ведуча: Злети і падіння, визнання і зневага, арешти, допити, спецтабори... Важку дорогу, що випала на долю поета, він зустрічав словами:

«Здрастуй, бідо моя орна,
Здрастуй, страсна моя путь...»

Ведучий: З дитинства гартувалася непокора, почуття власної гідності, принциповість, непоступливість, гранична чесність та мужність Стуса.

На екрані – уривок із документальної трилогії

«Просвітлої дороги свічка чорна»

фр.1 «Верни до мене, пам'яте моя»

(розповідь про дитинство)

Читець: Вірш «Мені здається – я живу завжди.

Неначе в сні було моє дитинство...»

Ведуча: А далі було нецікаве навчання в школі. Тому освіту удосконалювати В. Стусу доводилось самотужки. Згодом він навчається на філологічному факультеті Донецького педінституту, по закінченні якого учителював, пізніше – служба в армії.

Ведучий: Після армійський час серйозний, вдумливий юнак вважав часом поезії, творчої реалізації. Перші публікації віршів молодого поета з'явилися на початку 60-х років в «Літературній газеті». «Маю себе за людину, що пише вірші. Деякі з них, як на мене – путящі...», – говорив про себе Василь Стус.

Звучить аудіозапис вірша «Осліпле листя

відчувало яр...» у виконанні В. Стуса.

Ведуча: 1963 року Василь Стус вступає до аспірантури Інституту літератури ім. Т. Шевченка в Києві. Працює над дисертацією, пише критичні статті, перекладає Гете і Лорку.

Ведучий: Щедро обдарований, чесний і наполегливий, він міг би стати не тільки великим поетом, а й глибоким літературознавцем, але у серпні 1965 року його відрахували з аспірантури за протест проти хвилі арештів українських „шістдесятників”.

Ведуча: Важко сказати, коли саме Василь Стус «проявив себе вперше». Можливо, коли підписував протести проти переслідування української культури та її діячів, можливо, коли виступав на вечорах поезії.

Ведучий: А може тоді, коли після перегляду кінофільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» Василь Стус звернувся до переповненої аудиторії із закликом: «Хто

проти тиранії – встаньте!». В. Стус ніколи нікого не повчав, як треба жити, він показував це власним прикладом.

На екрані – фрагменти трилогії «Просвітлої дороги свічка чорна»

Ведуча: Сховатися від долі не судилося... Спокійне життя закінчилося. Почалися поневіряння, випадкові заробітки, у друк не проривалося нічого. 1972 рік. Арешт. Вирок – табір суворого режиму на 5 років і 3 роки заслання, яке Стус відбував у Мордовії і Колимі.

Ведучий: Парадокс: за кордоном – він поет, його вірші хвалять і друкують, а на рідній землі – він засуджений як державний злочинець, він – «ізгой».

Читець: Вірш «Вже цілий місяць обживаю хату...»

Ведуча: У ці тяжкі тюремні роки поет жив Україною. Ця віддана синівська любов до рідної землі була змістом його життя і проходила через усі його збірки.

Ведучий: О, земле, втрачена, явися

бодай у зболеному сні

і лазурово простелися,

пролийся мертвому мені!...

Ведуча: Особливо важко переживає Василь розлуку з дружиною і маленьким сином. Їхні образи приходять у снах, з'являються у мороці безсоння, силуетами проступають на загратованому віконці, запитують і кличуть.

Спогади дружини В. Стуса – Валентини Попелюх про арешт з трилогії «Просвітлої дороги свічка чорна»

Ведучий: Отаке ти, людське горе,

Отака ти, чорна хмань,

Демократія покори

І свобода німувань...

Після ув'язнення та заслання В. Стус повертається до Києва, але перепочинок тривав недовго. Через вісім місяців – знову арешт і засудження на 15 років.

Ведуча: Долю Василя Стуса як політв'язня було вирішено. «Психологічно я розумів, що тюремна брама уже відкрилася для мене, і днями вона зачиниться за мною надовго... Але що я мав робити?... Це вже доля, а долі не обирають. Отож, її приймають – яка вона вже є», – говорив В. Стус.

Читець:

Вірш «Як добре те, що смерті не боюсь я...»

Ведучий: Умови, в яких перебував Василь Стус були жахливими. Режим перебування нагадував поліцейський. Найстрашнішим було для поета – заборона писати. Добре

пильнували за ним, щоб не вийшла на волю жодна смілива думка. Найкраще ці жахливі таборів будні передають очевидці – друзі-однодумці.

Фрагменти: спогади друзів – політ'язнів Є. Сверстюка, С. Глузмана, О. Заливахи, І. Стасів-Калинець із трилогії.

Ведуча: А далі – 15 діб карцеру, голодівка, холод, серцеві напади, відсутність допомоги... Кінець... Ніхто не знає, як це сталося. Чи то серце зойкнуло, чи грюкіт спальної дошки? І стогін Василя...

Ведучий: У ніч з 3 на 4 вересня 1985 року у спецтаборі для політ'язнів на Уралі перестало битися серце одного з кращих синів України Василя Стуса.

Ведуча: Україна мовчала... І тільки друзі мученика-поета збиралися в його київській хаті біля свічки перед розп'яттям, куди верталася його стражденна душа, як білий птах.

Читець: Умирають в тюрмі поети...

Умирають в тюрмі пророки...

І ніхто десь на всій планеті

Не зуміє сказати – доки?

Доки будуть на душогубства

Християни дивитись мовчки,

Вихвалятися братолюбством

І дружити з поріддям вовчим?

Доки будуть молити Бога,

Хоч не жде він від нас молитви?...

Те, що жде він – це перемога.

Перемога на полі битви.

Буде Бог не на нашім боці,

Доки ми не йдемо всі разом

Доки Гриць ворогує з Троцем,

А в чоло дістається блазень.

Тільки де ж того слова взяти,

Що єднає вогонь і воду,

Що до брата зближає брата

І сварню оберта на згоду?

Хтось забрав нам слова високі

Й дав їх іншим на цій планеті...

Умирають в тюрмі пророки,

Умирають в тюрмі поети...

С. Караванський «На смерть»

Ведучий: Холодного осіннього дня, 19 листопада 1989 року відбулося перепоховання Василя Стуса на Байковому кладовищі в Києві. Українська земля прийняла прах ще одного свого сина, який загинув за її незалежність.

Ведуча: Переймаючись творчістю і хронікою випробувань, що випали на долю поета, простежуючи історію душі за віршами і фактами біографії, запитуємо себе: який більший з його подвигів: життя, смерть, чи вірш? У Василя Стуса не було розриву між життям і творчістю. Він не винен, що жив і творив у той вік, коли долі людські лягали, як колосся під косою.

Ведучий: У мантиї лауреата Нобелівської премії, на жаль, не довелося постати Стусові перед людством. Але вірші його у перекладах читають у всьому світі. Їх давно люблять і знають. Їхня дорога була такою довгою лише до нашого читача.

Ведуча: Незважаючи на страдницьку долю та непереборні труднощі, творчий доробок В. Стуса досить великий. В теперішній час, в часи незалежності нашої держави, ми всі маємо змогу зачитуватися поезією поета з великої літери із його збірок:

Ведучий: «Круговерть» (1965). «Зимові дерева»(1970), «Веселий цвинтар»(1971), «Час творчості» (1972), «Палімпсести» (1977), «Дорога болю» (1990), «Під тягарем хреста» (1991), «Вікна в позапростір» (1992). Збірка «Птах душі» – це поезії останніх років життя В. Стуса.

Ведуча: Вагомий внесок в українську літературу В. Стус зробив і на терені перекладу. Варто згадати його блискучі переклади з німецької, англійської, італійської, іспанської, французької мов. Перекладав також зі слов'янських мов.

Ведучий: Епоха не цінує геніїв за їх життя – вона згадує про них надто пізно. Яка жорстока закономірність: час палить, нищить генія невблаганними вироками, а коли збагне, що дух його безсмертний, схиляється в пошані і каятті.

Ведуча: 1991 року Стуса посмертно відзначено Державною премією ім. Т. Шевченка за збірку поезій «Дорога болю» (1990 р.) 1995 року Президент України Л. Кучма видав указ про нагородження Василя Стуса Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (посмертно).

Ведучий: 2005 року В. Стусу посмертно присвоєно звання Героя України з удостоєнням Ордена Держави. Засновано премію ім. Василя Стуса. Відкрито меморіальну дошку та пам'ятник поету у рідному селі Рахнівка.

Ведуча: Усе своє життя Стус ішов до України, до свого народу, несучи на плечах хрест правди і сумління, і знав, що сходить на Голгофу. Тепер він з нами навіки...

На екрані – портрет В. Стуса. На фоні трагічної музики звучить вірш Яри Славутича «Стус» («Твоє обличчя – різьблене з граніту...!»)

Твоє обличчя – різьблене з граніту!

Найдосконаліший митець мигцем

Відбив у бронзі профіль твій різцем,

Коли вершив поставу красовиту.

Навколо подвигу супроти гніту,

Такою волею, з таким лицем

Тугою крицею – в труді з Творцем –

Беруть найвищі піраміди світу!

Хвала тому, хто дій сувору твердь

Несе, як свято, крізь тюремні будні,

На скін призначену здолавши смерть!

Радійте, правди вісники майбутні, –

Дала гранітна Винницька земля

Визвольний чин для Стуса Василя.

Завершує вечір фонограма «Пісня на одній струні» ...Прощай, Україно сл. і муз. В. Стуса

Матеріали використано з інтернет-джерела: <https://lib.if.ua/prof/?p=683>